

Տպարանը 10 րոպեի, վեց ամբարձ 6 րոպեի, երեք ամբարձ 3 ր. 50 կ. ամբարձ 1 ր., հատով 5 կ.:

Խմբագրություն հասցեն՝ Тифлисъ. Редакция „Норъ-Даръ“
կամ Tiflis. Rédaction „Nor-Dar“

Խմբագրությունը բաց է ամեն օր (բացի առաջ օրերից) ժամը 9-ից մինչև 2-ը: Յայտարարությունները ընդունվում են ամեն լիզվեցողով: Յայտարարությունները բաժին 2 կ., լիզվածները համար կրկնապատկի:

ՅԱՆՎԱՐԻ ԹԻՒՆ

Առաջին օրը. — Դիտարկություններ:
Քրոնիկոս. — Լուսերը:
Երկրաշարժից մնացածների օգտին:
Ժամանակակիցության հետքեր ու միկ դասակարգի մեջ և Չազարի գաղափարը գեղը:
Ազանա:
Քաղաքական. — Թիբեթ: Պատերազմը: 21-րդ դարի Գեներալ Ժոնսոն:
Հեռագրերը:
Բանասիրական. — Թեյի սեղանի շուրջը:
Տեղեկատվություն:
Յայտարարություններ:

Թիֆլիս, 21 մարտի 1900 թ.

ԴԻՏԱՐԿՈՒԹՅՆԵՐ

Ոչ միայն թատերեր, այլև պարբերական մամուլը, և այն առիթի մեծ չափով, ծառայում է իրենց պարզ հասակավորների, ժողովրդի համար:

Ով որ լրագրներում կեանքի հրեղյալ ժամերի, ազգերի միջև ծագած վեճերի, պատերազմների մասին լայն տեսած լուրերը, տեղեկությունները, մանրամասն քննադատ-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԹԵՍԻ ՍԵՂԱՆԵՐ ԶՈՐԲԸ

(Վեբ ընթերցող)

— Է՛, հասկանա՞լ, բարեկամս, մեր ծրագրերը չեղցար մեզ լինելու հոս ժողովներից: Քիչ մըն ալ մարմնավոր դոհացներ: Գրեթե է՛ սրբափ պատարկ պլուս: Երկու լիցյանք փոխադրված կանգնած փարսերու փոխարենը: Բերանս չորցաւ, չէ որ թէ՛ն պիտի լսեմք, ջուրը եռաց լմացաւ, իմ ալ սիրտս հառաւ, լմացաւ:

— Այլե՛կ ըսիք, Տիրան, կեցիք, ու պատրաստեմ. բայց դու չարսուկե՛րու վարդապետութիւնները քարոզելու այս գիշեր պէտք է ամեն լսողի լուծում տանա՞յ այս սեղանին վրայ: Ես քէն ծիծաղել չի տանք մեր վրայ, կը վախճամ որ միայն խօսքով կը ծեծենք այդ խղիւղները:

— Ի՛նչ, ծեծի խղիւղ մի հաներ. եթէ ծեծի հարկ ըլլայ, ես ամենէն առաջ ես մեր հաստափոր կառավարաբանային մարմինը կը փետտեմ, Տիրանս ալ տեսնապետը ոտքերուն տակ կը ճգմէ: Ե, դու, Արամ, դու ալ ապակեղեցուցում կը խղիւղես, Սահակը կը մնայ քանի որ աշակերտ ծեծիլ բարբառիլուն կամ թէ՛ անօրէնին ճանկաւոր մը կուտայ: Իսկ Նուրիկը, Ծ, անոր պաշտօնը շատ դուրին է, այս մեր ընտանիքը, իր գործատեղին, սանդղին մէջ աղուոր մը ծեծելով դեղահատիկ կը չինէ, որպէս զի մէկ հասարակ մեր բոլոր ազգային պաշտօնականներուն կիցները:

— Ե՛, իմ կարծիքովս, մեր զեղարան-

տութիւնները չէ կարգում միմիայն ժամանակ անցկացնելու, մարտնչութեան կամ լարում ջղերն առելու գրգռելու հաճութեան համար, նա շատ բան է իմանում, իմացածից շատ բան է ուզում, ուզում իր անհատական համար շատ ուղիղ և հարկաւոր եղբայրացիութիւններէ է հասնում:

Այդպիսով՝ անհատ է թէ մի ժողովուրդ, հասարակութիւն՝ ուր իշխան փորձից խրատում է, զրտնում է ուղիղ ճանապարհը, որն առանց այդ փորձի, այդ զրտութեան չէր կարող գտնուի, որին և ընթանալ այդ ճանապարհով:

Պարբերական մամուլի հազարդած շատ անգամ, բոտ երեւոյթիւն, անհշտ համարում լուրերը, տեղեկութիւնները, հասկացողի համար շատ օգտաւէտ են լինում:

Պատերազմների մասին հազարդում տեղեկութիւնները ոչ միայն ընթերցողի աշխարհայեցողական, պատմական, ազգերի կեանքի մասին սենցած գիտութեան պաշարն են աւելացնում, այլև ուրիշ առիթի մեծ օգուտ են տալիս ընթերցող հասարակութեանը, եթէ ընթերցողն աւելի ուշիմութեամբ

նին մէջ զօրաւոր լուծողականներ կան, անոնցմէ տանք չըլլար:

— Ե՛, շատ աղէկ կըլլայ. տմենէն առաջ մեր թագապետութեան կուտանք հատ մը, և կը լուծուի. յիտոյ կարգով՝ քաղաքական, կրօնական ուսումնական և... ական, ական ժողովներուն. խորհուրդներուն ալ կը խմցնենք, անոնք ալ կը լուծուին կերթան: Ան ատեն շունչ չէնք քաշեր միթէ:

— Ատիկա տարիներու կը կարօտի. նոր սերունդը յառաջանալով մեր ժողովականներուն մենաշնորհաւոր արժանիքը գրաւելու համար պիտի կռուի մը կը մղէ, ու ամեն ինչ կը բարեփոխուի. բայց մեր կարիքին նայիք, է՛ն առաջ մեր ընթերցողական զանազան գործերուն: — Այլե՛ք միայն ձգեցիք, Արամ, սա մեր վարդապետին գործն ինչ պիտի ընենք. ըստ իս, ժամ առ ժամ սակից հեռացնելուն մէկ ճարը նայելու է, որ պէս զի պնակալէրներուն ձեռքը գործիք ըլլալով՝ նորէն, խելքէն վեր, կըլծական գործերու մէջ քիթը չի խոթէ ու չի քանդէ սկսեալ գործը:

— Լաւ, երբ ասկից ճամբելու ըլլանք, ուրիշ տեղ պաշտօն ստանանք, դարձեալ չէ՞ որ մեր ազգայիններուն զրտն վարձանք պիտի ըլլայ. ու միշտ ազգը չէ՞ տուժողը:

— Հապա ինչ ընելու է. ատոր նայելու ըլլաւ, բոլորովին պաշտօնէ գրեկու է ասանկները. այն ատեն հրապարակը կը մաքրուի թէ՛ն, բայց ոչ քահանայ կը մնայ, ոչ ալ վարդապետ կամ եղբայրացի:

— Աւելի լաւ ո՛ր, նորեր կընտրուին. բայց ո՞վ պիտի ընէ այդ բանը, Գրիտոս մը պէտք է որ խաղաղանի բռնէ ամենքն ալ: Զգե՛ք հրեականական ու իրական նայիք: Մերինն համար ալ պայթակեցողիցի զէպեր կը պատմեն,

հետեւելու լինի պարբերական մամուլին:

Երկու ազգերի միջև պատերազմը, ինչպէս ասում էր զերմանացի երեւելի էկոնոմիստ պրոֆեսոր Ռոշերը, մեծ ընտելութիւն է:

Այդ պատերազմով երեւում է կրօնաւոր ազգերի մտաւոր, բարոյական, տնտեսական, և այլն և այլն զարգացման տարածանքը և ոյժը:

Այն հանդամանքը, որ մէկ կողմը թուով շատ է ֆիզիքապէս, ինչպէս և փողով աւելի ուժեղ է, — մեզ չպէտք է կարողանայ մոլորեցնել. այդ տարբերութիւնն էլ կարելի է հաշուի առնել կրօնաւոր ազգերին միմեանց հետ համեմատելու և քննադատելու ժամանակ:

Յոյն-թուրքական պատերազմին թուրքերի յաղթութիւնը միմիայն թուրք զօրքերի բազմութեան, պատերազմական միջոցների առատութեան և զերազանցութեան չէ պէտք է վերագրել: Եթէ այդպէս լինէր, բուրնիքը վաղուց ջարդուփշուր եղած պէտք է լինէին. բայց բուրնիքը մինչև օրս էլ անհամեմատ չնչին զօրքով և այն անկանոն զօրքով հերոսական կռիւ են մղում աշխարհիս առաջնակարգ և ամենից հարուստ ազգի ուժ և անգլիացիներին հիացնում են իրենց ա-

իր թէ՛ անբարոյական արարքի մը մէջ գտնուած է:

— Հա՛, որն անտիկ չէ, — կըսէ Նուրիկը, — ամենքն ալ միեւնոյն ջուրով լուսիք բաներ են. կայ արժանաւոր եկեղեցական մը՝ ըլլանք քահանայ, որ իր բարձր կոչումին գիտակցութիւնն ունենայ. բացառութիւնները մոռնալ պէտք է փնտառել: Ամենքն ալ շահու համար կընտանքեն այդ փափուկ և զիւրի պաշտօնը կամ զօրաւոր լուծող, որուն տակ քողարկուած կը մնան իրենց անսանձ կրքերուն շահաւատութիւնները: Ե՛րբ տեսնեմք, միշտ կը յարգուին. ժողովուրդը միամտօրէն և անգիտակցաբար կը պատկառի այդ սև գլուխ ճիւղներէն, երկրպագութեամբ կը պապէն տէրութիւն սուրբ աջը, որ կըսէ ինքնապաշտօն արժանի է գուցէ:

— Մանաւանդ սա հաստափոր տէր Սարգիսին: Անանց զայրացայ այդ մարդուն կողմէ վարժութիւնն զէմ, որ արեւմտ զոյրս ցատկեց: Գեռեք ո՛ր, շարժ մը առաջ մշեցի բռնակիր մը մեռաւ. յայտնի է, թէ խեղճը զրամ չուէր. իր ընկերները հանգստիւթիւն մը ընելով մէջնընթիւ մեռելին ծախքեր կընդունէին: Ինչ ընէ կը ճանիք մեր պարտաբոյժ քահանան. զրամին հոտն առնելով՝ ոտքը կը կտէ, թէ ձրի չի կըրնար թաղի սեւելը. ու իրարար քանի մը անարգական խօսքեր կուղղէ մեր սիրելի եղբայրներուն: Գործն չէր բաւեր իրենց պանդխտութեան մէջ կըսած չաղաչանք տանջանք, ցան ու լիշտը, Աստուծոյ պաշտօնեայն ալ կուտ ընդունելութիւն մը գտնելով մեր բռնակիրները գլխիկոր կը համակերպուին ու... վերջապէս քահանային խօսքը տեղը կը տանին: Այլ երբ աստիճան սուր կը գործուին, ու պատրիարքաւոր ձայն ձայն չի հաներ, ուր կը սպա-

նորիակ բաշտութեանն ու առարկանի վարժութիւնը:

Յոյններն անպատու կերպով, դուռնի չարած, ջարդուցան, չնայած իրենց կանանաւոր զօրքերին, և, փախան պատերազմի գաշտից, թուրքերը մտեցան Աթէնքին. յոյները, զինուոր թէ սպայ, արքայազն իշխան թէ զօրապետներ, միմեանց վրայ ձգելով կըսած պարտութեան մեղքը, մինչև անգամ մոռացել էին մայրաքաղաքն ամրացնելու և պաշտպանելու պարտաւորութիւնը. նըրանք կարողացան օգնութիւն հայցիլ. աւելին անկու ոյժ չունէին:

Այդ երկու ազգերի թուրքի և յոյնի միջև տեղի ունեցած պատերազմը ցոյց տուեց, թուրքի լաւ, զերազանց կողմը (միայն կողմաւ ոյժի մասին չէ), որից զուրկ է յոյնը. մերկացրեց և յոյնի թիւը ու պատկառարկութիւնը:

Կուսակցութիւններով, պարլամենտներով, կաթիլ-պոլիտիկներով ու ժողովրդական ճառախօսներով (որոնցից գլուխ էր թուրք աշխարհը), յոյնը չկարողացաւ մինչև անգամ զիմադրել թուրքին, թէպէտ և վաղուց էր պատրաստուած այդ պատերազմին և ինքն սկսեց այդ պատերազմը:

Այդ փրկութիւնը Ու, չըլլար, մինչև օր այս բարձր գլուխները չի փրկան, ատաղապետածներու վաճառք չի փճանայ ու անոր տեղ նոր սերունդ մը կը ծնուի: Երբ թուրք չի թուրքի ինչ ուղիղ զիտակցական չըլլանք՝ կըսենք իր հիւսիսային մէջ պիտի կծուի, ու՛ — է՛ն տարալին — այդ շար ուղիներու երեւել տող՝ մեծ հարուած պիտի կրէ:

— Կեցցե՛ք, — կը գոչէ Արամ, — պատիւը աստիճան մըն ալ աւելցաւ. չիտակը, արժանի ևս պատուանշանի մը, բայց չիմանայ մեր հոգեւորական դասը. ընդիմադրել կուտայ: Ան ձգեց, բայց պէտք է վարդապետին խղիւղ համար բան մը կրել, զուր մըն բռնէ:

— Զարմեք ատ, — կըսէ Նուրիկը, — որովհետեւ ատկից աւելին կայ և թէ փառաբանութիւն հաստատուած: Թարմ է այս խղիւղը և կարծէ անպատու: Դու հրապարակ հանել: Զիմացը սէր Մարգարիտ համար եղած ամբաստանութիւնը, Այդ ճիւղը, երեւցիւնն ունենալով հանդերձ, մօտ աւարիէ մը ի վեր իր զրացիին կնկան հետ յարաբերութեան մէջ է եղել և այս օրերս խղիւղը... երևան է եղեր. բայց դու գաղտնի կը պահես ու պատրիարքաւոր լուր չունի: Հիմա՛ եկէ՛ք խղիւղին մէջնը իջէ՛ք: Արդէն այդ անձը ևս ուղիղէն լաւ կը ճանչնամ: Մեր խանութին դիմացը, պղտիկ խանութի մը մէջ, առատութեան մինչև իրիկուն բառաւ կը չափէր մեր շնորհալոյսը, բաւական էր ան ատեն ու անբարոյականութիւն ալ մէկն էր: Խանութին տակէն տեղի տալով միջոց մը պէտք էր. ինչ ընէր. դիւրին ճամբան աս էր. — Բանա-

հարաւային-Աֆրիկայի պատերազմում մենք բոլորովին սուրբ բան ենք տեսնում:

Թիւրքիան չէ կրօնաւոր մի փորձիլ, մի բուռն ժողովրդի հետ, ալ աշխարհիս ամենահարուստ և առաջնակարգ տէրութիւններից մէկը: Անգլիացիները քաջութեամբ կընտրում են հասարակ զինուորից սկսած մինչև ստանդակարգ լուրջը և չեն լնայում իրենց կեանքը. պատերազմի ընթացքում յայտնուում է և մի բուռն ժողովրդի ընտիր և թույլ կողմերը:

Պատմութիւնը երբէք չի մոռանալ բուրնիքին և նրանց կատարած գործը. յաղթութեան և ոչնչանան էլ բուրնիքը, անգլիացիների ոտք-ցած հարուածը կը մնայ. և այս օր ոչ ոք չի տարակուսում, որ բուրնիքը միայն կողմաւ ոյժի, բազմութեան առաջ են խորտակուում կամ խորտակուելու են:

Որ բուրնիքը կարողացան և կարողանում են զիմադրել ու դիմանալ անգլիական ահալին ոյժին և զրաւել ամբողջ աշխարհի համակրութիւնը — դա շատ խրատական է:

ԳՐՈՆԻԿՈՆ

Թիֆլիսի քաղաքային խորհուրդի

Խայտութիւն, որ մակարդուութեան արհեստը կը սովորեցնէ: Առ բարձր պաշտօնը ձեռք ձգելու համար քանի մը միջոց կայ. կամ թագէն հանրագրութիւն մը՝ թագական խորհուրդէն վաճառուած և կամ բարձրատիպ եկեղեցականի մը բարեկամական ծանօթութիւնը, որ միջնորդի դեր կը կատարէ և ինքն ալ, այդ գերազատուր, բարեխօս կը հանգիստնայ պատրիարքին քով. եղա՛ւ գիտցի: Այս վերջինն ընտրած էր Գէորգ աղա ու իր աշխարհական գիտութեամբ և անգիտութեամբ ծովացեալ մեղքերը քանելով տէր Մարգարիտ մը եղած էր:

— Ի՛նչ աղուոր բան, անուն մը փոխելով մաքր կը սրբանայ, գիտուն կըլայ եղիք. անտեսն ու Գէորգը Թաւրը, սր երկու հոգի սպանեց ու հիմա բանտին մէջ իր միջոց կը քաւէ թիւ: Դուկա ըլլալով սրբանալով աղաւորձալուի և երթալ քաղաքական ժողովն աթոռ մը բազմի. ես ալ Տիրանի տեղ Արամ անունը կառնեմ ու կըլլամ բանաստեղծ:

Այդ խօսքերուն վրայ սենեակին մէջ բըրբէ՛ մըն է կը փրկի, բայց Նուրիկը չուղիղով այդ սիրուն կատակներուն թիւը կտրելով լուրջ կերպարանքով մը կը պատմութեանէ:

— Այլե՛կ, բայց ժողովուրդը քեզ չի յարգեր, չի խոնարհիլ առջիկ ու ձեռքը պապնէր. տէր Արամ եղիք, խղիւղը կը փոխուի:

— Ըսել է խղիւղեւորք ըլլալուն վրայ է, ան ատեն կը քաղաքում և մեղի կըսեն տէր և տիկին Արամ:

— Զգէ՛ք սա պոռոտախօսութիւնը, կը հասկնամ, անուն, արտով թէ՛ն լիցուր ըսել կուգի:

Ան ըլլալով Արամ օտմալաբը սեղանին վրայ կըրթէ ու կըսի՝ գաւաթները լիցնիլ:

*) Տես «Նոր-Դար» № 49

մարտի 20 ի նիստում որոշուեց ֆունկ-
կուլեթոր շինելու համար Արզումանեան-
նիւրի առեւտրական տան գլխավորի
տուած յայտարարութիւնները յանձնել
քաղաքային վարչութեան, իրաւասութի-
ւաւարանները ու տնիսիները և ա-
ռանձնապէս հրաւիրուած մասնագէտ
ները միացեալ նիստի քննութեանը: Նոյն
նիստում քաղաքային քարտուղար
ընտրուեց Ս. Փ. Չըրեկեան:

Թիֆլիսի ձիաքարշ երկաթուղի-
ները բնիկական բնկերութիւնն Անտ-
վերպիկից Թիֆլիս է ուղարկուած
1.200,000 պոլսկ խողովակաձև երկաթա-
գծեր ձիաքարշը երկաթաշարժի
փոխելու համար: Զուտով ի հաստա-
տութիւն պատշաճաւոր իշխանութեանը
կընդհանրուին երկաթաշարժի տնի-
սիական պայմանները, որոնց մշակու-
մը վերջանալու վրայ է:

Մարտի 20 ին Թիֆլիսի ժողո-
վարանի դահլիճում բացուեց Թիֆլիսի
Նախնադի ազնուականութեան ժո-
ղովը, որից առաջ դանաղան դաւանու-
թեան պատկանող ազնուականները
պատշաճաւոր երգումը աուրին—օրթո-
ղոքները Սիոնի տաճարում, հայադա-
ւանները Վանքի առաջ եկեղեցում, կա-
թոլիկները կաթոլիկաց եկեղեցում և
մահմադականները մզկիթում: Նախա-
գահը ժողովին յայտնեց, որ ազնուա-
կանութեան պարագլուխ իշխ. Գ. Ի.
Բաղնասարժն Մուխրանսկին հրաժարուել
է վերստին ընտրուելուց նոյն պաշտո-
նի համար: Երկարատեւ խորհրդակցու-
թիւնից յետոյ, ժողովը ցանկութիւն
յայտնեց առաջնակալ եւսմանակի համար
նոր պարագլուխ ընտրել իշխ. Գ. Չ.
Մեկերովին: Դրանից յետոյ ժողովը
փակուեց:

Հրեան է յայտնուել Բիբի Հէյրաթում
Հոյրաթովի և Ռոշիլիի նախարարին
բերութեան տեղեւորում, ինչպէս այդ
հարցումն են մեղ Բազուկից:

Թիֆլիսի պոստ-հեռագրատան
մէջ, ինչպէս և կայսրութեան բոլոր
տեղեւորում մարտի 19-ից մտցուած է

դրամների փոխադրութիւն Ռուսիայի
և Հիւսիսային Ամերիկայի Միացեալ
Նահանգների միջև: Դրամ կարելի է
փոխադրել 100 դոլարից (194 ռ. 33
կ.) ոչ աւելի: Փոխադրութեան համար
պատային վարչութիւնն առնում է իւ-
րաքանչիւր 20 բուրլուց 20 կոպէկ:

Թիֆլիսի նահանգի ազնուական-
ների ժողովը մարտի 21 ի նիստում
գեւ չկարողացաւ ընտրել իրեն հա-
մար պարագլուխ: Մտադրութիւն կայ
նորից խնդրելու իշխան Մուխ-
րանսկին, որ Պետերբուրգից հե-
ռադրով հրաժարուել է, վերստին վա-
րելու ազնուականների պարագլխի
պաշտօնը:

Անցած 1899 թուին Թիֆլիսի
քաղաքային բոլոր ըուտարաններում
ընթացած ընդամենը 38,338 հիւանդ, ո-
րոնցից 13,182-ը տղամարդ էին,
13,302-ը կին և 11,854-ը երեխայ:
Ըստ ազգութեան դրանք բաժանուած
էին այսպէս. հայ—16 310, վրացի—
12,097, ռուս—5,005, պարսիկ և
քիւրդ—2 419, հրէայ—639, ֆրանսիա-
ցի և գերմանացի—489, յոյն—151 և
ուրիշ ազգութեանց պատկանողներ—
548 հոգի: Բոլոր հիւանդներն այցելել
են 96,436 անգամ որից 2928 անգա-
մը վճարով և 93,508 անգամ ձրի:
—«Կասպի» լրագիրը լսել է, որ
եղբ. Զուրաբովների առեւտրական տունն
իւր նախարարին առաջարկեց ծախսում
է անգլիական բանկի վրայ 12 միլիոն
Ր.: Վաճառման մասին բանակցութիւն
ները վերջանած են:

Նույնպէս «Կասպի» ին հեռագրում
են, որ այս օրերն ոստիկանական պաշ-
տօնակալ Խաչատրեան իւր մարդկանցով
բռնել է յայտնի աւազակներ Մա-
մէդ-Աղայեան օղուն և Կարապետ-Ա-
լիւ-Օղուն, որոնք մի շարք աւազակու-
թիւններ ու մարդասպանութիւններ են
գործել: Փոխադարձ հրացանաձգութեան
թման ժամանակ զնդակով վիրաւո-
րուած է աւազակապետ Մամէդը: Հե-
տամուտ եղողները կողմից ոչ ոք չի
փնտրուել:

Այս խօսքերուն վրայ, Արամ կայսրի
ու կը շառաղակուի Ընկերները, ապա՛յն,
բոլորն ալ երեսներ կը նային: Խեղճ աղ-
ղան թէ և կը շնայու ծածկել իւր հո-
գեկան տաղանայը, բայց ի դուր:

—Ի՞նչ եղար, Արամ,—կը գոչէ Ե-
րուանդ,—ցամ մը ունիս, ըսէ, չնտ:
—Ե՛, եղբայրս, կանցի, յուղում
մըն է, Տիբալի վերջին խօսքերէն աղ-
ղուցեցայ, սրտիս դպան:

—Հա՛, սանկ ըսէ, հիմա հասկցայ,
մեղի վախցուցի, կերակր թմած յի-
շատակներ արթնցուցի ներսը, դուրս
տուր նայի՛ր, որպէս զի թիթեանս.
բայց, աղա՛ք, ձեզի բան մը ըսեմ, փի-
լիստիայի հանձնարս փայլեցաւ, կուղէ
որ հոգեբանի կարողութիւնն ալ երե-
ւան հանեմ. ահա՛, ես Արամի այդ արեւ-
ութեան մէջ աղլկան հոտ մը առնի.
ու պիտի տեսնա՞ր, թէ չեմ արեւած.
Արամ, թէ և վշտակեց, ահա՛մայ ժը-
պիտ մը ցոյց կուտայ ու կը սկսի ճա-
կաւոր շփել:

Տղաքը, բոլորը մէկ, կը թախանձեն
Արամին, որպէս զի պատմէ իրենց, ինչ
որ վիշտ պատճառած էր իրեն, ու Ա-
րամ, ստիպուած, իր խղճին վրայ ծան-
րացող տրուր պարագան իր ընկերնե-
րուն կը պարզէ:

Գարշապեան այս տարեշրջանին
սկիզբները, օրին մէկը երբ գլորաց
կերթայի, ճամբուս վրայ աղջիկ մը
նշմարեցի, որ զբերու տրցակ մը ձեռ-
քը մեր գլորացին ճամբան կըրնէր, ու
քանի մը փողոց ասդին փողոց իր ճա-
բան: Պիտի ըսէ՞ր, թէ ուրիշ գլորաց-
կան աղջիկ կը պակսէր փողոցը, որ
միայն ատ տեսած էի, ահա խնդիրը
հոտ է: Հնանեալ առտուն, նորէն տե-
սայ ան, որ նոյն փողոցէն բաժնուե-
ցաւ. ու այսպէս ամեն օր կը հանդիպէի
անոր, որ տեսակ մը մաքրիտական զո-
րութեամբ իմ բոլոր ուշա իր վրայ կը

ԵՐԱՐԱՆԱՐԺԻՑ ՎՆԱՍՈՒՄՆԵՐԻ
ՕԳՏԻՆ

Վարչակց, պ. Գարբիէլ Սիմէօնեան
Ալիքեզեանի միջոցով Արաքսաբերդի գա-
ւառի երկրաշարժից վնասուածների օգ-
տին մեղ ուղարկուած 35 Ր. 55 կ.
նուրբը ևն հետեւեալ անձերը.

Шапиро З. Е. 2 Ր., Ալիքեզեան Գ. Ս. 3 Ր.,
Յաւութիւնեան Օ. Վ. 1 Ր., Մանանեան Ն. 1 Ր.,
Пичхадзе М. III. 1 Ր., Ալեքսիտեյն Բ. 1 Ր.,
И. 50 կ., Фрагмант М. 2 Ր., Прессмант
III. 1 Ր., Боренштейн 3 Ր., Целникер
II. 1 Ր., Олздак и Фрейденберг 1 Ր.,
Лянду А. 1 Ր., Франкфурт М. 1 Ր., Ша-
пиро Н. 1 Ր. 5 կ., Рейхерт Х. 50 կ.,
Грухарь I. А. 1 Ր., Винкерт Гертнер
2 Ր., Липец М. 50 կ., Зильберберг И. 2
Ր., Гельвинг и Бржецковский 2 Ր., Брик-
нер К. 3 Ր., Тотгейм Ф. 50 կ., Тома-
шевский С. 50 կ., Ротбард И. А. 1 Ր.,
Трокегейм А. Ф. 1 Ր., Տէր-Գրիգորեան
1 Ր., Неизвестен № 1 Ր.: Ընդամենը՝ 35 Ր.
և 55 կ.:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԱՐԱՅԻՆՔԵԱՆ

Ուղարկուեմ եմ խմբագրութեանդ Ա-
լիքաբերդի երկրաշարժից վնասուած-
ների օգտին ժողոված 47 բուրլի. նուի-
րատուններն են՝ «Միւնիք» գործարանի
կառավարը Արշակ Մամուլեան 10 Ր.,
տեղիս ուսումնարանի ուսուցիչ Վասիլ
Ղուրմազեան 3 Ր., տիկին Օ. Ղուրմազ-
եան 2 Ր., Գ. և Ն. Զաքարեան 5 Ր.,
Մեղրովը քահ. Տէր Յարութիւնեան, Սա-
հակ Քոչարեան, Յովհ. Զահարաբեան
(Ուսանիս գիւղացի), տանուտէր Գրիգոր
Դադայեան 2 ական Ր., Գրիգոր Յով-
հաննիսեան, Արշակ Դաւթեան 1 Ր. 50.
Սողոմոն Յակովբեանեան, Մովսէս Գա-
սպարեան, Ս. Յովակիմեան, Օ. Բաղդասարեան,
Ս. Սարգսեան, Խ. Միլլաբաբեան,
Ա. Ստեփանեան, Գ. Գրիգորեան, Յ.
Տէր Յարութիւնեան, Ա. Բաղդաբեան
1 ական Ր., Մ. Գա-
սպարեան, Հ. Սարգսեան, Յ. Գա-
սպարեան, Ա. Սարգսեան, Ա. Գարբիէ-
լեան Թ. Խաչատրեան, Մ. Դաւթեան

կեդրոնացնելու 2էի գիտեք ինչ ազգէ
բլալը, բայց իր շնորհազեղ պարկեշ-
տութիւնը կըրմաւոր, թէ ազգակից ըլ-
լաւու էր, որ անշուշտ գերմանական
վարժարանը կերթար. Հիմա ինչ որ
դրանց զիս, կըձգեմ ատ մեր հո-
գեբան Տիբալին, որ պարզէ:

—Օ՛, շատ պարզ է իմ պարզելը:
Կապոյտ աշբեր, գեղձան մաղիք, բա-
րիձն հասակ, կըրակոտ նայուածք, ա-
րեւեկան ամօթ լուծութիւն. ահա՛ որ-
տաքին աշխարհ. իսկ՝ մտքի կորով,
սրտի ազնուութիւն, կամքի անհկուն
հաստատութիւն ու գաղափարի վնասու-
թիւն. ահա անտեսանելի ներքին աշ-
խարհն այդ բնորոշ արարածին, որ ճեղ
դիւթած է:

—Ճշմարտեմ ըսելով, ես ալ չեմ գի-
տեք, թէ ինչ բան էր գիտ թիւրաբար,
որ կեանքիս մէջ փոփոխութիւն մը ներ-
մուծեց, այնպիսի փոփոխութիւն մը,
որ անհշ ճշմարտեմ մը սրտից ներսի
զիս: Ուրախ էի այդ օրէն, կըհրճուէի,
կըցնծայի, բայց կըրար կայրէր սիրաս.
ծարաւ մը կըրգայի. զինքն ամեն վայր-
կեան աշբիս առաջն ունենալու, անոր
հետ խօսելու մարմաջն առնել կըրար
պակեցնէր զիս: 2եմ գիտեք, անտա-
րեւութիւնը թէ՛ ամօթ լուծութիւնը կը-
կաշկանդէր զինքը, որ երեսն անգամ
չէր նայի. ու, հեղիկ, կըշարունակէր
իր ճամբան՝ համալսի քայլերով: Ես
ալ չէի ուզեր ճիշէ կերպով, բունաղբ
սկի միջոցով մը ուշադրութիւն իմ
վրաս հրաւիրել: 2եմ սիրելի նամակի
դրութիւնը, որ ուսուցիչի ու սիրաւոր
բառերու հոսանքին ազդեցութեան տակ՝
երկու մատաղ ու անփորձ հոգիներ ա-
ւերելով իրար կապելու կընկերուի:
Ինչպէս կարելի է հասկնալ աղջկան մը
հոգեկան դրութիւնը և մտաւորական
մակարդակը սիրահարական շփարեալ
նամակներէ, որոնց մէջ սիրոյ ու պաշ-

50 ական կող., Պ Արտատման, Ա
Բաղդասարեան, Յ. Օհանեան 40 կող.,
Մամոնի Քոչարեան, Ս. Գասպարեան,
Ս. Զաքարեան 30 ական կող., Մ.
Մկրտչեան, Ա. Մարտիրոսեան 20 կ.,
Սերգեյ Մարտիրոսեան
Երմուսնիկ, (Ջանգեղապետի գաւ.)

Մեղ մօտ ունէինք 976 Ր. 46 կ., այդ
գումարը վրայ աւելացնելով Արմուս
նիկից ստացուած 47 բուրլին, այժմ
ունինք 1023 բուրլի 46 կող.:

ԺԱՌԱՆՆԵԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀՆՏՔԵՐ
ՈՒՄԻՆ ԴԱՍԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀՆՏՔԵՐ
ԴԱՍԱԿԱՆ ԿՈՂՔ ԳԻՆՎԵ

Յօդուածիս առիթ առեց Ղաղախ
գաւ. Կողբ գիւղի ժողովրդի ալեկած
վնասիկ մասին թէ մասնաւոր մարդ-
կանց պատմածները և թէ մի քանի
մասնաւոր նամակներ և մի թղթակցու-
թիւն, որ փոքր ի շատէ մի գրաւէտ
գիւղացի ուղղուած է իմ միջոցով «Նոր-
Դար» ի խմբագրութեան: Թէ և քերա-
կանական սխալներով, բայց անկեղծ
սրտով գրուած այդ թղթակցութիւնից
և նամակներից մինը հանում ենք մի-
միայն փաստացի, աւելացնելով և մեր
գիտողութիւնները:

Գուցէ «Նոր-Դար»-ի ընթերցողները
չեն մոռացել մեր «Ղաղախ» թէ Կալի-
ֆօրնիս» յօդուածը (1899 թ. № 198),
որի մէջ հարցորում էինք Ղաղախում
կըրցած հանքերի մասին և ի մասնա-
ւորի հանքերի վերաբերմամբ Կողբ գիւ-
ղում ծագած խռովութիւնների մասին:

Խնդրի էութիւնը, ինչպէս կըրիշէ
ընթերցողը, այն էր, որ Մարտիրոս
քահ. Տէր Յարութիւնեան ու երկու
վնասուական հանքերը շահագործելու ի-
րաւունք ստացան: Գիւղացիք, որ մին-
չև այդ ժամանակ քնած էին և նոյն
իսկ ծիծաղում էին ձեռնարկողների

*) Տես «Նոր-Դար» № 52.

վրայ՝ սխալութեան և ահա մի քանի
հոգի նախանձից դրուած և տնձնա-
կան շահագործական դիտումներով առ-
գործուած՝ առաջ բերին ազնուկներ: Ի.
րենց չար դիտումները վարագործելու
համար ժողովրդին ոսկի երազներ
պատմութիւններ կարդացին, որպէս
թէ, եթէ հանքաւայրերին հրաժարեց
ենն, հանքերը ծախելուց յետոյ «տուն
մի» երկու և երեք հազար բուրլի կը-
ստանան:

Խեղճ, հացի կարօտ գիւղացին և
երկու հազար բուրլի... Ինչ գիւղացի
դիտուած, ինչ երազ օրեր: Եւ ահա,
մասնաւոր ևս արտայայտեց իւր ժառան-
գական շահագործական իրաւունքը
Կողմուց մի համախոսական, որով
25—50—100 Ր. առկանքի է ենթարկ-
ւում ամեն մի գիւղացի,—ինի նա բա-
րեկամ, ազգական, գործակից և այլն,
որ յարաբերութիւն կըրպահանէ վեր-
ջիշալ բանաստի և երկու վնասուա-
կանների հետ:

Տանուտէրն ևս համաձայնում է, և
ինչու չէ. չէ՛ որ ինքն էլ վնասուական
է և ժողովուրդը կամաց կամաց իւր
մօտ պէտք է տուտուր անի, իւր շա-
հերը լաւաճ պիտի գնան: Համաձայն-
ում է և գիւղի միւս ծխատէր քահա-
նան: Նա էլ իւր շահերն աշբի առաջ
ունի,—կուտնքներ, պատկներ, ինչե-
ցեալներ և գրանց հետեւող չաղ չաղ
սեղաններ, չաղիկ հուրեր և այլն և
այլն ուրիշ ինչ կարելի է սպասել մի
քահանայից որ ուսմիկ ժողովրդից գա-
նադաւում է միմիայն կրօնաւորի քրե-
մով:

Մենք նախընթաց յօդուածով բարի
խորհուրդ էինք տուել գիւղացիներին,
—օրինակին ճանապարհով պահանջել
իշխանութիւնից իրենց հասանելի հո-
ղաբանի ստամուր. բայց անկիրթ գիւ-
ղացին անհամբեր է: Նա իւր սեպհա-
կան խղիկան և ընդհանուր օրէնքից
դուրս առանձին գաղափարական ձեւեր
ունի:

Տեսնենք այժմ, թէ իրենց որոշած

կութիւն մը առնել. գուցէ հիւանդ էր,
հազար ու մէկ ենթադրութիւններ:
նիւով ուղիւս կը շարքէի, ու այդ-
պէս, առանց զգալու ճամբուն երկայ-
նութիւնը, հասեր էի: Ա՛յ, քար կըտ-
րեցայ դրանք մօտ, աշբերուս չուղեցի
հաւատալ. սե չըջանակով թուղթ մը
կապեցուած էր հետ, որուն տեսքերն ան-
յայտարար կը լսվէին. ա՛յ, սա տողերը,
որոնք մինչև այսօր ճամբանցած են
մտքիս առջև, խղճիս խայթ մը տուին:
«Անապարտ ծաղիկ հիւանդութեան»
կըրցի իր մահկանացուն 16 տարեկան
ծաղիկ հասակին մէջ... Լեզուս չօր-
ցաւ մէկէն բերնիս մէջ. կոնակս ի մօլ
պողք քրտինք մը կը կաթկթէր, խնդ-
րալի խղճիցէի, ապուշ պէս չէի գի-
տեք այ ինչ ընելիքս. քայլերս ուղիւցի,
բայց ուր, չեմ գիտեք. կը քաշի ա-
րմից արմից՝ սա բառերը թոթովելով
«Ծաղիկ, ծաղիկ... Ես տուի զանոնք,
ծաղիկէն մեռեր է... վախ: Գիշերը,
հիւանդ գրութեան մէջ տուն հասնե-
լով, քանի մը օր ջղային տաղանայ մը
կըրցի: Ա՛յ, քանի կըրիշէ ծաղիկը՝
արեւին կըրթայ ներսը. Արամ, ինչու
սիրեցար. ծաղիկի անուն տուի ու
վէրքս լացիլ. ամեն անգամ երբ այդ
անունը կը լսեմ, ուրեալանի պէս
աշբիս տուէ կը տնկուի ու շրջաւա-
կը, որուն մէջ անտեսանելի ծաղիկը
բանաւոր ծաղիկի կողքին՝ իրենք թէ
նամին էր եղւո՛ւ անոր, որ թոթուցուց
այլ Պատմաւ էի եղած, ես տուի ծա-
ղիկը, այդ անուր Կըր քաշիմ ծաղիկն,
վարդն. անոնք իմ ծաղիկս խի-
ցին, իմ կեանքս փտուտեցին: Իմ
սիրուս ու անոր ջերմ յիշատա-
կին համար, կը խնդրեմ ձեռնէ, ալ բե-
րանիկ մի առնէր այդ սե, մահաւոր
անունը:

Պերճ

Ռուսուկ (Բաղդաբեան)

համախոսականի գործը լինի ինչպէս
են կատար ածում:
Ջորջիէնքից յետոյ գիւղի հնուց զըռ-
փոյնիքը, որոնց գլխի են կանգնում
«Խոշոնց էջ» և «Ջաղնէնց-էջ-միկի», հա-
ւաքում են իրենց չաթորքնասանե-
րին և տուգանքի վերաբերեալ վճիռը
գործադրութեան մէջ են դնում: Կան
չուս են ժամանակաւոր երկրչիփ տի-
րացու Յովհաննէսին: «Իսկ պէտք է
բան և հինգ ր. տուգանք տաս, որով-
հետեւ պատարագին կանչեցիր տէր-
Մարտիրոսին:

— Ես չեմ կանչել — պատասխանում
է տիրացու Յովհաննէսը: — մի քանի րոպէ
է կանչել:
Կանչում են մեծ տէրութիւն և պա-
հանջում են նոյնը: Մի քանի րոպէ ան-
հաշտ, պաղատում է, որ այդպիսի
բան չանեն, պատճառարանելով որ
կանչել է խոստովանելու, առանց որի
չի կարող պատարագ անել: Եւստու-
միանային գիւղի նախարարական ժողո-
վին իւր վճիռն անխախտելի է համա-
րում և տէրութիւնը 25 ր. ձեռնացադիւ-
ստանում: Տէր հօր պատճառարանու-
թիւնը հիմք չունէր: Կարեւոր դէպքում
նա կարող էր ձիով դնալ մօտակայ
գիւղիցի քահանային մօտ խոստովա-
նուելու: Քսան և հինգ ր. ձեռնացադիւ-
քնէ վերջնում Ալ. քսան խոշոյնից, ո-
րը համարձակուել էր պատարագին «ա-
ռաքելոյ» ժամանակ իրենց ննջեցեալ-
ներին յիշատակելու համար քսան կող-
տալ տէր Մարտիրոսին, պատարագին
հասցնելու համար: 25 ր. ձեռնացադիւ-
քնէ ստանում «գործանալ» ուստա Վահ-
րամանից, որը համարձակուել էր տէր
հօրից ողջուն ստանալու: Կատար-
ւում է հրամանը: 25 ր. ձեռնացադիւ-
քնէ ստանում տանուէր Գ. Վարչաձեռ-
նից, որը Ջորջիէնց օրը հոգեւորական
դասը իւր սուսն ճաշի հրաւիրելու տէր
Մարտիրոսին ևս հրաւիրել էր:

Ահա թէ մի խումբ գիւղի ցեղեր,
կուրացած ուղագլխի շահերից, ինչպիսի-
սի բռնակալութիւններ են գործում,
գործադրելով իրենց «խրատները»
գիւղի նոյն իսկ հոգեւոր և մարմնաւոր
իշխանութեանց վրայ ևս:

Այստեղ տէրութիւն ու տանուէրը
գուցէ պատրուակ են գիւղական ռամիկ
դասակարգի վերաբերմամբ, իրենց մի-
տումներն ու յետին մտքերը վարագու-
րելու համար: Իսկ վերջիններս ոչնչա-
բային հնադանդութիւն են ցոյց տալիս,
նոյնպէս ներկայ անձնական շահերի
աշխի առաջ ունենալով, — ինչպէս վերը
յիշեցինք: Այդ չէ մեզ հետաքրքրողը,
այլ այն, թէ ինչպէս երեք հարիւր տը-
նից բաղկացած գիւղը խաղաղ է դար-
ձել մի քանի հացափորների ձեռքին:

Անձնական շահերից և նախանձից
զրկուած, երամականութեան ենթադ-
րուած գիւղի նրաթական և բարոյական
վնասները շուտով երևան կը գան, և
մինքն ապագայում կանխատեսելի արձա-
նադրելի վնասները ճիշտ հաշուել:

Ուրախալ կը լինէր մեզ համար այդ
կողմը, գիւղացիների այդ աներևակա-
յի տոգորութիւնն ու գլխավորութիւնն
այն ժամանակ, երբ ներկայիս գիւղի
կառավարը լինէր ինքը՝ ժողովուրդը:
Բայց քանի որ ժողովուրդի գերը կրա-
ւական է, քանի որ նա ենթարկուած
է մի քանի մարդկանց աղբիւրներին
և նրանց հրամաններին և առաջարկու-
թեանց եղան հնադանդութիւն է ցոյց
տալով: Գալիս ենք այն համոզման, որ
այդ կողմը, այդ վէճերը համայնական
չեն, այլ մասաւոր մարդկանց: Այդ պա-
րաններին շատ լաւ ենք ճանաչում:
Բաւական է մի շնչին գումար, առած
աջ ձեռքով, որ ձախը չլինանայ, և գոր-
ծել ինքնաշարժական կրկնվանայ, լը-
րովութիւնները լրագրող ճանապարհով
կը լուծուին...

Ասած իսկ ապացոյց կարող է լինել
այն, որ, ինչպէս իւր ժամանակին գրել
էինք «Նոր-Գար» ում, երբ նոյն գիւղի

նախկին տանուէր Ս. Եսարանի վը-
րայ հաշուետեւները մօտ 700 ր.
պարտք գրին — այդ դէպքում (փակա-
գծում յիշենք, որ այդ գործի քննու-
թիւնը մինչև այժմ չարուստուրում է և
չէ վերջացել) այդ նոյն պարտքներն
ակնյայտին տանուէրի կողմէն էին:
Այստեղ պարզ էր: Տանուէրի պա-
տճաւարութեան ժամանակ երկուսն էր
ամենաշնորհ կուսակցիցներն էին, լոյսի
թէ միմեկին մէջ գործելու ժամա-
նակ... Այդ դէպքում պարզ էր ներկայի
և ապագայի հաշիւը: Ներկայում շահու-
թէն, իսկ ապագայում մի մտերմի կո-
րուսով ոչ միայն օգուտ չունէին, այլ
և վնասուած էին... Իսկ ներկայ դէպ-
քում ներկան վարձատրուում է, որովհե-
տեւ պարտք չունի ձեռքը հեշտ է:
Ապագան — հարստութեան առջի փայն
է խոստանում... Ենթադրենք մի քանի,
որ այդ հարուստ հանքերը, որի համար
զուր և հակաօրինական շարժարանը
են թափում՝ գիւղին մնաց, չէ որ
դարձեալ իրենք պէտք է լինին գործա-
վարներ, միջնորդներ և մակէթներ...
Ժողովուրդն էլ նոյն եռանդով չէ կա-
տանուէրի գործին, ինչ որ հանքերի
գործին: Բացի նրանցից, որոնք նրա-
նից անձնական վնաս էին կրել:

Եւ պարզ է. ներկայումս ամեն ոք
առաջնորդում է անձնական-անհատա-
կան և ոչ թէ ընդհանուր-հասարակա-
կան շահերով:

Ասել ենք և կը շնչենք, որ մենք
գիւղի շահերը միշտ բարձր ենք դա-
տել անհատական շահերից: Մինչև այժմ
այդ ուղիով ենք ընթացել և մեր յօ-
դուածներն ու թղթակցութիւններն
ակնյայտին այդ զրոյշմն են կրել:

Վերջացնելով մեր խօսքը, կը կրին
գիւղում ենք գիւղացիներից բարեմիտ և
հասկացողներին, որ օրինական ճանա-
պարհով շուտափոյթ պահանջին իրենց
հասանելի հողաբաժնի սահմանը, որով
յայտնի կը դառնան հասարակութեան և
անհատներին պատկանելի տեղերը, և
թող վերջ տան այդ ներքին կռիւնե-
րին, որոնք, այսպէս թէ չայնչել, կո-
րուսարներ հետեւողներ կունենան,
հէնց իրենց՝ գիւղացիների համար...

Բեկկար

Ա Գ Ն Ա

Գիւղիկոյ կաթողիկոսական ընտրու-
թեան առթիւ այժմեւութիւն է ստա-
նում այս քաղաքը, որ առաջ էլ կա-
թողիկոսական ընտրութիւններ են տե-
ղի ունեցած: «Մարտի» թիւերը հե-
տեւալ հակիրճ տեղագրական է տա-
լիս այդ քաղաքի մասին:

Ազանայ ընդարձակ դաշտի մը մէջ
Սէհան գետին ափերուն վրայ շինուած
բաղամասը քաղաք մըն է: Հիւսիս-ա-
րեւելեան կողմէն զինքը կը շրջանակն
ի հեռուստ Տորոնթի ձախապատ լեռնե-
րը և մայրիկներու առաքածութիւնները:
Իսկ հարաւ-արեւմտեան կողմէն Միջնե-
րական ծովն էր թուլ կապոյտ ալիք-
ներով: Երկաթուղին Ազանայ ծովե-
րին հետ կը կապէ երեք ժամ հեռաւոր-
ութեամբ միայն: Մէքսիկոյ, որ Սպա-
նայի ծովեզրէն է և Բանուկ նաւահան-
գիւստն է, հետզհետէ երազական նաւա
հանգիստի մը երեւոյթը կանգնէ:

Մէքսիկոյ Գոազուէլ քաղաքում ամառան-
ցան շատ հիւանդի տեսարան մը ունին
Ազանայի ընդարձակ դաշտերը, մանա-
ւանդ երբ օդն անմշու է պայծառ է:
Նոյն անուշ տեսարանն ունի Միջերկրա-
կան ծովն ալ, որ անդադրում համարյա
ներ կուտայ այդ կանանչադարձ ու
թաւաթով անտառներով ծածկուած
ափունքներուն: Միւսին էն մինչև Ազա-
նա երկաթուղի երկաթուղիի գծին առա-
ջին կայարանն է Տորոնթ, Սեբոյն Պոլոնի
նեքստ Լամբերտայի ծինադաշտը, չի-

նուած է հոշակաւոր Գիւղիկոս գետին
վրայ և Գիւղիկոյ էն հին քաղաքներէն
մէկն է: Այստեղի նշանաւորագոյն էն-
քան է հսկայ և հինաւուրց մզկիթ մը:
Տարսնի կայարանին մէջ շոգեկա-
քերը կը փոխեն իրենց գիծերը, ուս-
կից 1½ ժամ կը տեւէ մինչև Ազանա,
որովհետեւ Տարսնի Մէքսիկոյ և Ազանա-
յի ճիշդ մէջտեղն է: Երկաթուղիի կա-
յարանէն մինչև քաղաք սրանչիլի խնու-
ղի մը շինուած է և կուսերով 10—15
վայրկեանէն արդէն քաղաք մտած կըլ-
լաս, որուն շէնքերուն մեծ մասը դեռ
հին շինուածքներու նմանքը ցոյց կու-
տայ: Քաղաքն ամեն կողմէ շրջապա-
տուած է մրգաւոր պարտէզներով և
ողկուզակա այգեառաններով:

Ազանայի արեւելեան կողմէն կանցնի
Սէհան գետը, որ տեղ տեղ ընդլայ-
նումներ քննելով՝ հարգարար լճակի մը
երեւոյթը կանգնէ և յետոյ կանցնի նե-
ղուիլով ու բարակնալով այն հսկայ և
քարաշէն կամուրջին տակէն, որ ցոյց
կու տայ դէպ ի Սիս տանող ճամբան,
գրեթէ միօրինակ հարթ մակերեսով
մը վրայէն: Ազանայի կառավարական
պաշտօններուն և տեղացի հարուստ
ներուն բոլոր տունները Սէհանի երկրը
շինուած են խիստ փառաւոր ու եր-
կալեան ճաշակով: Իսկ հայերուն տունե-
րը կը գտնուին աւելի քաղցին կեդրոն-
ները, որուն էն բարձր մասն է Թէփէ
Բաղ կոչուած թաղը: հոս է քաղցին
մայր եկեղեցին՝ ս. Աստուծածին ա-
նուամբ: Հայերն ունին նաև վարի թա-
ղը Ս. Ստեփանոս եկեղեցի մը, որուն
կիցն է Ալեքսան հոյակապ աղձակնց
վարժարանը, որ շինուած է Վեհապե-
տեան տ. Միլտիէ եպիսկոպոսի առաջ-
նորդութեան ժամանակ:

Ազանայի հայերը թէ և հայախօս չեն,
բայց շատ նախնաձայնիւ են իրենց
զաւեցներուն զարգացման ու բարեփա-
րակութեան: Բաւական կանոնաւոր վար-
ժարան մը ունին Ազանայի անուշով,
ուսկից 15—20 տարեկան ի վեր ելած
բոլոր աշակերտները շնորհով հայերէն
կը խօսին: Ազանայիցիները կը ստանան
գրեթէ Պոլսոյ բոլոր թիւերը, որով
կընայ հասկցութիւն իրենց զբաղման և ըն-
կերցասիրական ճաշակն ալ: Ազա-
րեան վարժարանին սաներն ունին նաև
մատենադարան մը մինչև վարժարա-
նին մէջ: Ազանայի կրթական գործին
մէջ մեծ աշխատութիւն ունեցած են
Յարութիւն Էֆ. Պէտլեան և հանգու-
ցեալ Սարգիս Էֆ. Գազանճեան, որոնց
աշակերտներն են Յովհաննէս Էֆ. Ա-
պաճեան, Գետրոս Էֆ. Ուրֆալեան,
Վահան Էֆ. Քէշիշեան, Միսաք Էֆ.
Գազաճեան, և որքիշ շատ մը զարգա-
ցած երիտասարդներ, որոնց ծանօթ ու-
սուցիչ են և ոմանք ալ և ալ պաշտօ-
նի վրայ ու շատերն ալ պատուաւոր
վաճառականներ:

Ազանայի ժողովուրդը մեծ մասամբ
երկրագործ և վաճառական է. և այ-
հետաւորներն ալ մեծ մասով մեքսի-
կոն: Բայց ոչ կրթական և ոչ ալ վաճա-
ռականական ու երկրագործական տե-
սակետով պէտք եղած կարելոյ յաւա-
նալիմութեան քայլերը չեն առած ըստ
պահանջմանց ժամանակի և պարա-
գայից:

Թէև երկրագործութիւնն իր նահա-
պետական ձևին մէջ չէ մնացած և տե-
ղացիները հեղեղու, հնձելու ու իրենց
կալուրայքը կամեալ գործիքներ բերել
ուռած են, սակայն դեռ ատոր մէջ ալ
գոհացուցիչ պայմաններ կը պահպան-
վեն: Ազանայի երկրագործն իր վարժարանին
մէջ գեռ պէտքութիւն դնել չէ ու-
զած կամ չէ կրցած, իր այն սրանչիլի
հոգեբէն միմիայն ցորէն, գարի և գըլ-
խաւորաբար բամպակ ապրանք է,
մինչևեւ կընար օգտուիլ անոր արգա-
տաւորութեան մշակելով գետնախնձոր,
նոյնպէս նկատի առնելով շերամբու-
ծութիւնը և ուրիշ այս կարգի երկրա-
գործական օգտակար աշխատութիւն-
ները: Եւ եթէ փոխադրեցինք կարենա-

յին օգտուիլ Սէհանի առատ ջրերէն՝
երկրագործութիւնն աւելի առաջ տա-
լած պիտի ըլլային եւ երաշտութեան
ժամանակ քիչ պիտի նեղուէին կամ բնաւ:

Ազանայիցիները շատ հիւրասէր, նոյն-
պէս եկեղեցասէր են: Կը սիրեն լաւ
քարոյ մօրի ընել՝ պայմանաւ որ ի-
րենց հասկցած լիզուովը տրուի այն-
իւրը կեդրոն գաւառ մը: Ազանայի ժողո-
վուրդը դեռ շատ քիչ նորաձեւութիւն-
ներ ընդունած է. դեռ հաւատարմ են
նոյն իսկ իրենց հին հագուստ ու կա-
պուստի մասին: Դրամօթիկ տեղ տե-
ղութիւնն ալ մօտ չէ գտած հոս,
թէ և շատ պարագ ծախքեր ալ կընեն
հարսնիքներու միջոցին: Ազանայիցիներն
աւելի ուշադրութիւն կընեն աղձակն մը
ընտելան գեղեցկութեանը, ընտանեկան
աղանութեանը և առողջութեանը, ինչ
որ հոգեկանին ու մտաւորականին մէջ
շատ չեն փոխուել: Ազանայի թէ և ամա-
ռը (մայիսէն սկսելով) բաւական տաք
կընէ, բայց տեղացիները գրեթէ բոլո-
րովին կը քաշուին 1—2 ժամ հեռաւոր-
ութեամբ իրենց այգեառանները: հա-
րուստ դասակարգը շարժել մէկ քանի
տեղած միայն քաղաք կիշնէ, իսկ խա-
նութեան կամ արհեստաւորներ ա-
մեն օր:

Գ Ա Ն Ա Գ Ա Ն

ԹԻՒՆԻՐԻՍ

Գիւղիկոյ կաթողիկոսական ընտրու-
թեան առթիւ այժմեւութիւնն ու հետե-
ւանքն առ այժմ յայտնի չեն: Երեկ
այդ մասին այս օրեւս տեղեկութիւն-
ներ կը բերեն Կ. Պոլսի օրաթիւերը:
Առայժմ վերջին պոստով Թիֆլիսում
ստացուած «Մասիս» շաբաթաթիւից
քաղաքում ենք այդ մասին հետեւեալ հա-
կիրճ տեղեկութիւնները թուական կար-
գով:

«Գիւղիկոսի Արքայաճառ Եպիսկոպոս Մա-
միկոնեան կիրակի օրը միկնեցաւ մայ-
րաքաղաքէն դէպի Ազանա, ներկայ գըտ-
նուելու համար ընտրութեանը: — Եր-
կուշաբթի առտու հեռագիր հասաւ ա-
Սահակ սրբազանէ, ծանուցանող թէ
աղբ. պատրիարքարանի հրահանգնե-
րուն կրկին ծրարներն ստացած է Ա.
գանալի մէջ: — Նոյն օրը, ս. պատրիարք
հայրը հեռագրու պատուիրից Խապա
յիան սրբազանին, որ հեռագրու կամ
նամակով հրաւիրէ ընտրող պատգամա-
ւորները մարտ 10-ի ուրաթթ օրն Ա.
գանա գտնուելու, և մարտ 12-ի կիրա-
կի օրն ընտրողական ժողովին առաջին
նիստը պումարելու: Ազանայի մայր ե-
կեղեցիին մէջ: — Փետր. 20 թուականով,
Գիւղիկոյ կաթողիկոսական տեղապահ
տ. Գիւրգիս Եպիսկոպոս հեռագրած է
տ. Սահակ սրբազանին յԱզանա, թէ
ինք՝ կանխորոշ կարգադրութեան մը
համաձայն և արտօնութեամբ Ազանայի
կառավարին՝ հրահանգ զրկած է Գիւղի-
կոյ թեմականներուն, որ իրենց պա-
տուիրականներն Ազանա գտնուին մարտ
10-ին: — Գիւղիկոսական ընտրութեան
պարագաներուն վրայ ս. պատրիարքը
երկուշաբթի օրը թակելի մի մատոյց
դատական նախարարութեան և յաջորդ
օրուան թղթատարով ալ նամակ մը
զրկեց Ազանայի կուսակալ Բահրի փա-
շային ներփակելով ընտրութեան վե-
րաբերեալ պաշտօնագրերինը: — Վեր-
կերեալ հեռագրական հրահանգնէն դատ, ի-
նքեջաբթի թղթատարով պատրիար-
քարանէ գրաւոր հրահանգնեք ալ զըր-
կուցեան Ազանա, ա. Սահակ սրբազա-
նին»:

ՊԱՏՆԵՐԱՄԸ

Պատերազմական ներկայ գրութեան
վերաբերմամբ «Kabel Corresp.»-ի
Լոնդոնի թղթակիցը հետեւեալ հայտաբ-
նեն է յայտնում: Լորդ Գիտչենիցը
սոս ու փոս պատրաստում է իւր
ծրագրերը և աշխուրջ կը պայտ հսկում
է ամեն լուսնի: Նա պիտէր, որ իրեն

հարկաւոր կըլինի շաբաթներ վերա-
կանգնելու համար իրենց երկու գորա-
բանակների պատերազմական ունակու-
թիւնն Օրանթի հասարակապետութեան
մէջ և նախալուծ, ինչպէս և երկաթու-
ղիները նորագիւտ, կամուրջները վե-
րաշինելու կամ նորերը կառուցանելու
համար: Այս պատճառով նա ամենից
առաջ աշխատեց պատրաստութիւնը
ճշել, որը վստահ էր սպանում միաց-
ման երկու գծերին հոս: Իսկապէս ոչ
թէ լորդ Ռոքերսոնը, այլ Գիտչենին է
ղեկավարում պատերազմը: Գիտչենի
սկզբնական ծրագիրն այն էր, որ անցի
նախալուծ մնացած բռնները ալ թիւ
քամակը և ներս խուփ Օրանթի հասա-
րակապետութիւնը: Ընդ օմին Քուլլերի
գործարանակի գլխաւոր մասը պէտք է
անցնէր հարկի Սմիթի և Ստանտեր-
տոնի վրայով՝ միանալու համար լորդ
Ռոքերսոնի հետ, որն առաջնում է
Բլուֆֆոնտեն-Կրոնշտադի երկաթուղով.
մինչդեռ երրորդ գործարանակը, 20 000
հոգի, իւր յնարանն ունենալով Կիւ-
բերէյը, պէտք է առաջնաբ ֆոր-
միւսներ և Բլեմֆֆի վրայով: Այս ծրա-
գիրը, ինչ վերաբերում է գլխաւոր կե-
տերին, նոյնն է մնում և այժմ՝ և փո-
փոխութիւններ և երկաթուղիով միայն
մանրամասնութիւնների մէջ, համաձայն
պարագաների: Ներկայումս Գիտչենին
դրացում է տրանսպորտ կազմակե-
պելով, երկաթուղիները նորագիւտ և
զօրքերի միացման գծերն ապահով դր-
ութեան մէջ գնելով, որովհետեւ քացի
նրանից օւրիշ ոչ ոք չի կարող այդ
գծուարին գործերը գլուխ բերի:

— Մտուել մէջ հետեւեալ կարծիքն է
յայտնում: Եթէ լորդ Ռոքերսոնի քանը
յիշաւի շատ լաւ է գնում և բռնները
յուսահատական գրութեան մէջ են, ինչ
պէս այդ յիշարգրում են անգլիական
լրագրները, ապա դժուար թէ անգլիա-
կան զօրքերի գլխաւոր հրամանատարն
այսքան երկար ժամանակ տար թշուա-
մուն իւր ցրուած ոյծերը հաւաքելու
և դիքերն ամրացնելու: Անշուշտ նա
բռններին թող չէր տալ այդ բոլորն
անելու, եթէ լորդ Ռոքերսոնը, ուստի պա-
տերազմական գործողութիւնների դա-
զարը կամայականա կառավարներ և
ալ թէ է տալիս: Յամենայն դէպս, տա-
րակոյս չկայ, որ բռնների համար այդ
դաշտը խիստ օգտակար է:

«Daily News»-ի Բլուֆֆոնտենի
թղթակցի տեղով, այնտեղ ստացուած
է նախագահ Զոյայի աղագանուհիներ-
ից մէկին իւր ամուսնու գրած մի նա-
մակը, որի մէջ առում է, թէ բուր-
գեները հաստատ համոզուած են, որ
իրենց վերջի վերջոյ պիտի յաղթեն
անգլիացիներին: Բուրգեները մեծ
թուով հուաքուած են Կրոնշտադում,
ուր ժողովուած են կենսական պաշար-
ներ: Այդ քաղաքը խիստ ամրացած է:
Քաղաքի շրջապատն այնքան էլ լու-
նոտ չէ:

— Գնդապետ Չալլէյս Անգլիայից մեկ-
նել է ս. Ֆեդիկէի կղզին այնտեղ հա-
կաւոր բանիւր պատրաստելու գերի
բռնների համար: Ի դէպս, եթէ գնե-
րալ Կրոնիէի հետ այնտեղ տանեն նաև
մնացած բոլոր գերիներին, կըզու տե-
ղապահ զօրքի թիւը կաւելացնուի 500
հոգով:

— Անգլիական թղթակցների տեղով,
Օրանթի հասարակապետութեան մէջ
պատերազմը գրեթէ վերջացած պիտի
համարի «Central News»-ի թղթա-
կիցը, որ գնեցելով Գառնիկի հետ գնա-
ցել էր Սպլինգֆոնտեն և այնուհետեւ
այցելել էր Բլուֆֆոնտեն, պնդում է,
թէ ինչն իւր աչքով տեսել և համո-
զուել է, որ Օրանթի բռնները չեն կա-
մենում պատերազմը շարունակել էր:
Կաթողիկոսական կեդրոններում նա
հանդիպում էր բռնների, որոնք խումբ-
խումբ եկել էին դէպք յանձնելու: Նը-
րանք ամենքն էլ գոհ էին Ռոքերսոնի
հրատարակած կոչից և պատրաստու-
կամութիւն էին յայտնում գիծադրու-

Թիւնը դադարեցնելու համար Ռիւսի կայսրանում նա հանդիպել է 200 բռն-
բռն, որոնք եկել էին անկանոն զօրքի
ուսուցիչ հանձնարարի ուղեկցութեամբ և
կատարեալ հանգստութեամբ վայր դը-
րին իրենց գէնքերը: Նրանցից շատերը
մեծ դաժնութեամբ էին խօսում նախա-
զան ձտայնի և տրանսվալիաների մա-
սին:

ԶԻՆՍՏԵՆ

Անդրկական լրագրները խիստ մուայ
գոյնեղով են նկարագրում իրերի դրու-
թիւնը 21-նոտանում: 21-նոց կառա-
վարութիւնը, չնայելով շահագրգռուած
պետութիւնների նկատողութիւններին,
ըստ երևոյթին, ոչ մի լուրջ միջոց
չի առնում օտարերկրացիների
դէմ ուղղուած շարժման առաջն առնե-
լու համար: Եւստի նահանգապետն,
ինչպէս յայտնի է հեռագրներէից, մի-
միմանքներին Նախագահութեանը է, թէ
տեղական իշխանութիւնները պատաս-
խանաւոր չեն կարող լինել այն վտանգ-
ների համար, որ սպառնում են երկրի
խորքում առանց պահանջների ճանա-
պարհորդող օտարերկրացիներին: Այլի
կայսրուհին, ըստ երևոյթին, հովանա-
ւորում է այդ շարժումը, վարձատրելով
այն պաշտօնականներին, որոնք թշնամա-
բար են վերաբերում դէպի օտարեր-
կրացիները: Այսպէս, օրինակ, Լան-
թիւնգի նահանգապետը, որը պաշտօնից
արձակուած էր Գերմանիայի պահանջ-
մամբ, նորից օտարացել է յիշեալ պաշ-
տօնը: Այսպիսի պաշտօններում նշանա-
կուած միւս մարդիկ ևս յայտնի են դէ-
պի օտարերկրացիները տածած իրենց
թշնամութեամբ: Այս բոլորը մեծ դժ-
գոհութիւն է պատճառել պետութիւն-
ներին: Օտարերկրացի լրագրներից շա-
տերը կարծում են, որ պետութիւննե-
րը հաւաքական ուժով որդէ եւաւգուն
քայլ կանեն պարզելու համար իրերի
դրութիւնը ծայրագոյն արեւելքում: 21-
նական ջրերում գտնուած անգլիական
ծովակալը հրաման է օտարացել ամենա-
եւաւգուն կերպով հետամուտ լինել
ծովային աւազակներին Սիբիրացու:

ԳԵՆԵՐԱԼ ԺՈՒԲԵՐ

Բոլորներն անշուշտ մեծ կորուստ ու-
նեցան յանձնի գնեցելու ժուրները, որի
մասն այս օրերս հարողից հեռագրերը:
Տրանսվալի և Օրանժի հասարակագե-
տութեան միջոցով զօրքերի գլխաւոր
հրամանատար Պիտեր Յակոբ ժուրերը
ծնուած էր 1834 թ. ին Գանգոյում
(Կապովոյ) և սիրում է XVII դարում
Կապ գաղթած հուգոնոտների մի ըն-
տանիցից: Նրա հայրը մասնակից էր
բոլորների «մեծ գաղթին» և մեծաւ
նախաձեռն, որի սահմանից ոչ հեռու
ստիվորաբար ապրում էր ինքը՝ հանգու-
ցելով ժուրերը 1881 թ. պատերազմի
ժամանակ Նախալի սահմանագլխում
ժուրերի ունեցած աջողութիւնները ու-
րոշ չափով վերագրում են այն բանին,
որ նա շատ լաւ ծանօթ էր սահմանա-
գլխի երկրի հետախուզող Տրանսվալի
արդարադատութեան առաջին մինիստրն
էր և մի անգամ հասարակագետութեան
նախագահի տեղապահի պաշտօնին էր
կանգնել էր Անգլիա Յեռագայում նա
ինքը գնաց Անգլիա Գրեյսերի հետ աշ-
խատելու համար, որ վերադարձուի
Տրանսվալի անկախութիւնն այն բա-
նից յետոյ, երբ այդ հասարակագետու-
թիւնը բրիտանական հող յայտարա-
րուեց 1877 թ. ին: Զուտով պատե-
րազմ ծագեց բոլորների հետ, որոնք
ժուրերին գլխաւոր հրամանատար ընտ-
րեցին: Նրա անունը հուշակուց, երբ
այդ պատերազմի մէջ նա ջարդեց գե-
ներալ Ջորջ Գոլլիքին Մայիս լեռան
մօտ: Ժուրերը միշտ վայում էր Գրեյ-
սերի կատարեալ վստահութիւնը, քա-
ղաքական խղիւղութեամբ այնքան էլ հա-

մամբ չէր ուշտար պահպանողական
նախագահի հետ և հակառակ վերջինիս,
անհրաժեշտ էր համարում ռեֆորմներ
մտցնելու Տրանսվալի պետական կեան-
քում: Երբ Գրեյսերն առաջին անգամ
թեկնածու հրատարակեց իրեն նախա-
զանի պաշտօնի համար, ժուրերը նրա
դէմ դրեց իւր քուէաւուելը: Գրեյսերի
երկու անգամ աւելի շատ ձայն օտա-
ցու, բայց այդ բանը շարքից չնայած
ժուրերին իսկոյն գլխաւոր հրամանա-
տար նշանակել: Իբրև զօրավար՝ ժու-
րերը իւր հայրենակիցների մէջ մեծ
հեղինակութիւն ունէր, և նրա «խորա-
մանկ Պիտ» անունը տարածուած էր
ժուրերի մէջ: Արտաքինով ժուրերը
բոլորի կատարեալ տիպ էր ներկայաց-
նում—բարձրահասակ, սերտ մորուքով
և պարզ մոխրագոյն աչքերով: Նրա իւ-
րաքանչիւր շարժումը ցոյց էր տալիս
նրա ֆիզիկական ոյժը, ներկայ պատե-
րազմում նրա ղեկավարութեամբ էին
տեղեւորւած բոլոր պատերազմութիւնները
և նա էր կազմել պատերազմական
սկզբնական ծրագրերը, որը նպատակ
ունէր անգլիացիներին դուրս քշել Նա-
խալից, ամենից առաջ տնկելով Լէդի-
Սմիթը: Ռազմական այն կէտերը, որ
ժուրերը կարողացաւ առնել, երկար
ժամանակ անգործութեան էին մատնել
անգլիական զօրքերին: Լէդի-Սմիթի
պաշարման ժամանակ ժուրերը վերա-
ւորուեց պայթած ուժերի մի կտորից,
յետոյ նա հիւանդացու և ժամանակա-
յորապէս զրկուած էր գլխաւոր հրամա-
նատարի պաշտօնը կատարելու հա-
րաւորութիւնից: Ինչպէս հեռագրերը
հարողից, նա մեծաւ ստատուքի հի-
ւանդութիւնից:

ՀԵՌԱԳՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 20 մարտի.—Մարտի
19 ին Միխայիլ Նիկոլայիչ և Գեորգի
Միխայիլիչ Մեծ Իշխանները մեկնեցին
Հոնոյ:

ՔԼՈՒՄՖՈՆՏԵՆ.—Մի հեծեալ պնգա
դեսպան Կիմբելցից գալով գեկուցա
նում է, որ բոլորների զօրքերը կանգ-
նած են Կրեմլին նախկին բանակատե-
ղի մօտերը Պապրեբերգի մօտ: Թը-
ուցիկ զօրքերը հասան մինչև հա-
րեան ազատիկը և փորձեցին տանել
այն ձիերը, որ անգլիացիները լաւ խոտ
չունենալու պատճառով բաց էին թո-
ղել զաշտու:

ՌԵՐԵՐԱՐԵ ԳՐԱԿԱՆ ԳԵՂԱՐԵՐ
ուղարկեց Գրեյսերին ժուրերի մահուան
առթիւ: հեռագրի մէջ ընդ մին նա
գովաբանում է հանգուցեալի ասպետա-
կան վարմունքն ու անձնական քաջու-
թիւնը:

ԿՍՊԶՏՄԴ.—Զօրքին ուղղած հրամա-
նի մէջ յայտարարուած է, որ «Օրանժի»
հասարակագետութեան երկաթժուղի
անունը վերացուած է և այդ երկաթու-
ղին այսուհետեւ պիտի անուանուի «Կա-
սիական ռազմական երկաթուղի»:

ԿՐԵՆՉՏՄԴ.—Հարողում են, որ մար-
տի 16-ին գնեցաւ Սմուտը մի ճա-
կատամբու է ունեցել անգլիացիների
հետ Մաֆիկայի մօտ, Բրանդստենից
դէպի հաջաւ, և նրանց պաշարած է
պահել վեց ժամ. բոլորները լաւ էին
կուտւած: Կորուստները յայտնի չեն:

ՄԱՍՍԵՐԱՐԴ.—Հաղորդում են, որ
ձտայնը կրմեկին Լէդի-Բրանդ բոլորնե-
րին տարացնելու համար, որ զիմարու-
թիւնը շարունակեն: Բոլորները մէջ ուս-
րածուած են բազմաթիւ կոշիկ և ուրիշ
նման յայտարարութիւններ:

ԱՐԸՆ ԵՂԵՆՈՒԿԱՆՆԵՐԻ ԹԱՐՈՆ
Հորեքշաբթի մարտի 22-ին
Հայ դերասանական ընկերութեան ան-
դամները մասնակցութեամբ սիրողու
հիների և սիրողների կրեկայացան
ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՍՏ
ՎԵՐԵՐԵՐԻ
Գրամ 5 զօրք, հեղին. Ս. Գեորգի
Մասնակցում են՝ օր. օր. Վարդուհի,
2-մէկան, Վարսենիկ պ. պ. Միլա-
րեան, Օհանեան, Մամիկոնեան, Երի-
ցեան, Սիւթեան, Սաֆարեան և այլք:
Սիւթեան է 81, ժամին երեկոյան
(284) 1—1

Վաճառում է
Ե. ԹՈՓԶԵԱՆԻ
„ԻՍԼԱՄ“
Պատմական պատկերազարդ տետրիւն
ԳԻՆԵ 30 ԿՈՊ.
Գիմը՝ Թիֆլիս կեդր. գրադառն. կամ
(285) «Տարադի» խմբագրատուն: 3 1

Պրեմիերայից հաղորդում են, որ
չուտով հասարակագետութեան փոխ-
նախագահ կրեկուրի ժուրերի անդ:
Վաճառում են հեռագրում են, որ
այնպիսի ամբողջ ուրբաթ օրը ճակատա-
մարտ էր տեղի ունենում:
ԼՈՒԴԻՆ.—Լրագրների ասելով, Պրե-
տրիայում, ժուրերի թաղման ժամա
նակ, նախագահ Գրեյսերը յայտարարեց,
որ Տրանսվալի զօրքանակի գլխաւոր
նշանակուած է գնեցաւ Լիդիւր Բո-
թան:

ԽՈՐԱԳՐԻ ԿՐԱՐԱՐԱՆԻՇ
ՍՊԱՆԴԱՐ ՍՊԱՆԴԱՐԱՆԻՇ
ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ
ԿԱՆԱՆՑ ՀԻՆԱՆԳԱՆՈՒՑ
ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ ՀԻՆԱՆԳԱՆՈՒՑ
(Սորաւ, Սարգիսայ փողոց, № 64)
(սեպհական տուն)
Հեռախոս № 130

Երթեկ հիւանդների ընդհանուր ըն-
դունելութիւն երկուշաբթի, շորեքշաբ-
թի և ուրբաթ օրերը՝ ժամ 2—4-ը ցե-
րեկը: լվարը հիւանդների կարողու-
թեան համեմատ, մասնաւոր ընդունելու-
թիւն ամենայն օր՝ ժամը 8—10 առա-
ւօտան—լվարը 2 ր.: Գիշերօթիկ հի-
ւանդներ և ծննդաբեր կանայք ընդուն-
ւում են գիշերուայ և օրուայ ամեն ժա-
մանակ, բայց այդ մասին առաջուց տե-
ղեկութիւն պիտի տրուի: լվարը որոշ-
ւում է ըստ դասակարգելու 2-ունեւորները
ձրի են: Գիշերօթիկայի բաժան-
մունքն ընդունուողները լվարում են 1
ր. 50 Կ. մինչև 8 ր. մի օրու գիշե-
րուայ համար. ծննդաբերական բաժան-
մունքը մտնողները—1 ր. մինչև 5 ր. մի
օրու գիշերուայ համար: Երկուշաբթի
աղաւուելը 10 ր. մինչև 50 ր.: Անդա-
մահատութիւն ըստ համաձայնու-
թեան ժամանակ ձրի: 2-ունեւորների հա-
մար 1 ական մահաճակալ է դրուած իւրա-
քանչիւր բաժանմունքում, ուր տեղաւոր-
ւում են նրանք տեսչի և նրա պ. պ.
ընկերների առարկութեամբ ձրի:

Հիւանդանոցի անդ և տեսուչ
Մ. ՄԿՏԶԵԱՆ
ԲԺԻՂԻ Գ. Ս. ՀԵՐԹԵԼԵՐԻ
Թիֆլիս, Մարտի 22-ի, 5
մասնաւոր կաշու, փնեւորական, օրֆիւրի-
տական և միզային գործարանների հի-
ւանդութիւնների (երկարաւիտութեամբ)
շարունակում է հիւանդների ընդու-
նելութիւնն ամեն օր առ. ժ. 9-11 և
եր. ժ. 5—8:

ՅԱՅՏԱՐԱՐԱՆԻՇՆԵՐ
ՀՐԱԽԵՐ
Վաճառի եկեղեցու շորս պատգամա-
ւորների ընտրութիւնն ինչ ինչ յարգե-
լի պատճառներով յետաձգուած է ամ-
սոյս 26 ին:
(277) Նախագահ՝ Վաճառ. ք. Սարգիսայ 1—2

ՎԱՅՆԱՆՈՒԿԱՆՆԵՐԻ ԹԱՐՈՆ
Հորեքշաբթի մարտի 22-ին
Հայ դերասանական ընկերութեան ան-
դամները մասնակցութեամբ սիրողու
հիների և սիրողների կրեկայացան
ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՍՏ
ՎԵՐԵՐԵՐԻ
Գրամ 5 զօրք, հեղին. Ս. Գեորգի
Մասնակցում են՝ օր. օր. Վարդուհի,
2-մէկան, Վարսենիկ պ. պ. Միլա-
րեան, Օհանեան, Մամիկոնեան, Երի-
ցեան, Սիւթեան, Սաֆարեան և այլք:
Սիւթեան է 81, ժամին երեկոյան
(284) 1—1

Վաճառում է
Ե. ԹՈՓԶԵԱՆԻ
„ԻՍԼԱՄ“
Պատմական պատկերազարդ տետրիւն
ԳԻՆԵ 30 ԿՈՊ.
Գիմը՝ Թիֆլիս կեդր. գրադառն. կամ
(285) «Տարադի» խմբագրատուն: 3 1

Պրեմիերայից հաղորդում են, որ
չուտով հասարակագետութեան փոխ-
նախագահ կրեկուրի ժուրերի անդ:
Վաճառում են հեռագրում են, որ
այնպիսի ամբողջ ուրբաթ օրը ճակատա-
մարտ էր տեղի ունենում:
ԼՈՒԴԻՆ.—Լրագրների ասելով, Պրե-
տրիայում, ժուրերի թաղման ժամա
նակ, նախագահ Գրեյսերը յայտարարեց,
որ Տրանսվալի զօրքանակի գլխաւոր
նշանակուած է գնեցաւ Լիդիւր Բո-
թան:

Վաճառում է
Ե. ԹՈՓԶԵԱՆԻ
„ԻՍԼԱՄ“
Պատմական պատկերազարդ տետրիւն
ԳԻՆԵ 30 ԿՈՊ.
Գիմը՝ Թիֆլիս կեդր. գրադառն. կամ
(285) «Տարադի» խմբագրատուն: 3 1

Պրեմիերայից հաղորդում են, որ
չուտով հասարակագետութեան փոխ-
նախագահ կրեկուրի ժուրերի անդ:
Վաճառում են հեռագրում են, որ
այնպիսի ամբողջ ուրբաթ օրը ճակատա-
մարտ էր տեղի ունենում:
ԼՈՒԴԻՆ.—Լրագրների ասելով, Պրե-
տրիայում, ժուրերի թաղման ժամա
նակ, նախագահ Գրեյսերը յայտարարեց,
որ Տրանսվալի զօրքանակի գլխաւոր
նշանակուած է գնեցաւ Լիդիւր Բո-
թան:

Վաճառում է
Ե. ԹՈՓԶԵԱՆԻ
„ԻՍԼԱՄ“
Պատմական պատկերազարդ տետրիւն
ԳԻՆԵ 30 ԿՈՊ.
Գիմը՝ Թիֆլիս կեդր. գրադառն. կամ
(285) «Տարադի» խմբագրատուն: 3 1

Պրեմիերայից հաղորդում են, որ
չուտով հասարակագետութեան փոխ-
նախագահ կրեկուրի ժուրերի անդ:
Վաճառում են հեռագրում են, որ
այնպիսի ամբողջ ուրբաթ օրը ճակատա-
մարտ էր տեղի ունենում:
ԼՈՒԴԻՆ.—Լրագրների ասելով, Պրե-
տրիայում, ժուրերի թաղման ժամա
նակ, նախագահ Գրեյսերը յայտարարեց,
որ Տրանսվալի զօրքանակի գլխաւոր
նշանակուած է գնեցաւ Լիդիւր Բո-
թան:

Վաճառում է
Ե. ԹՈՓԶԵԱՆԻ
„ԻՍԼԱՄ“
Պատմական պատկերազարդ տետրիւն
ԳԻՆԵ 30 ԿՈՊ.
Գիմը՝ Թիֆլիս կեդր. գրադառն. կամ
(285) «Տարադի» խմբագրատուն: 3 1

Պրեմիերայից հաղորդում են, որ
չուտով հասարակագետութեան փոխ-
նախագահ կրեկուրի ժուրերի անդ:
Վաճառում են հեռագրում են, որ
այնպիսի ամբողջ ուրբաթ օրը ճակատա-
մարտ էր տեղի ունենում:
ԼՈՒԴԻՆ.—Լրագրների ասելով, Պրե-
տրիայում, ժուրերի թաղման ժամա
նակ, նախագահ Գրեյսերը յայտարարեց,
որ Տրանսվալի զօրքանակի գլխաւոր
նշանակուած է գնեցաւ Լիդիւր Բո-
թան:

Վաճառում է
Ե. ԹՈՓԶԵԱՆԻ
„ԻՍԼԱՄ“
Պատմական պատկերազարդ տետրիւն
ԳԻՆԵ 30 ԿՈՊ.
Գիմը՝ Թիֆլիս կեդր. գրադառն. կամ
(285) «Տարադի» խմբագրատուն: 3 1

Պրեմիերայից հաղորդում են, որ
չուտով հասարակագետութեան փոխ-
նախագահ կրեկուրի ժուրերի անդ:
Վաճառում են հեռագրում են, որ
այնպիսի ամբողջ ուրբաթ օրը ճակատա-
մարտ էր տեղի ունենում:
ԼՈՒԴԻՆ.—Լրագրների ասելով, Պրե-
տրիայում, ժուրերի թաղման ժամա
նակ, նախագահ Գրեյսերը յայտարարեց,
որ Տրանսվալի զօրքանակի գլխաւոր
նշանակուած է գնեցաւ Լիդիւր Բո-
թան:

Վաճառում է
Ե. ԹՈՓԶԵԱՆԻ
„ԻՍԼԱՄ“
Պատմական պատկերազարդ տետրիւն
ԳԻՆԵ 30 ԿՈՊ.
Գիմը՝ Թիֆլիս կեդր. գրադառն. կամ
(285) «Տարադի» խմբագրատուն: 3 1

Պրեմիերայից հաղորդում են, որ
չուտով հասարակագետութեան փոխ-
նախագահ կրեկուրի ժուրերի անդ:
Վաճառում են հեռագրում են, որ
այնպիսի ամբողջ ուրբաթ օրը ճակատա-
մարտ էր տեղի ունենում:
ԼՈՒԴԻՆ.—Լրագրների ասելով, Պրե-
տրիայում, ժուրերի թաղման ժամա
նակ, նախագահ Գրեյսերը յայտարարեց,
որ Տրանսվալի զօրքանակի գլխաւոր
նշանակուած է գնեցաւ Լիդիւր Բո-
թան:

Վաճառում է
Ե. ԹՈՓԶԵԱՆԻ
„ԻՍԼԱՄ“
Պատմական պատկերազարդ տետրիւն
ԳԻՆԵ 30 ԿՈՊ.
Գիմը՝ Թիֆլիս կեդր. գրադառն. կամ
(285) «Տարադի» խմբագրատուն: 3 1

Պրեմիերայից հաղորդում են, որ
չուտով հասարակագետութեան փոխ-
նախագահ կրեկուրի ժուրերի անդ:
Վաճառում են հեռագրում են, որ
այնպիսի ամբողջ ուրբաթ օրը ճակատա-
մարտ էր տեղի ունենում:
ԼՈՒԴԻՆ.—Լրագրների ասելով, Պրե-
տրիայում, ժուրերի թաղման ժամա
նակ, նախագահ Գրեյսերը յայտարարեց,
որ Տրանսվալի զօրքանակի գլխաւոր
նշանակուած է գնեցաւ Լիդիւր Բո-
թան:

Վաճառում է
Ե. ԹՈՓԶԵԱՆԻ
„ԻՍԼԱՄ“
Պատմական պատկերազարդ տետրիւն
ԳԻՆԵ 30 ԿՈՊ.
Գիմը՝ Թիֆլիս կեդր. գրադառն. կամ
(285) «Տարադի» խմբագրատուն: 3 1

Վաճառում է
«ՆԱԿԱՆԻ ՄԱՆՈՒԿԱՆՆԵՐԻ ԹԱՐՈՆ»
Հորեքշաբթի համար
Հրատ. Բ. Բաշինջաղանի
գիմը 50 կոպ.
Գումարով 20% զիջում
Գիմը՝ Պետերբուրգ Դեպարտամենտի
Институтъ, Г. Худобашияну.
(286) 5—1

НАИЛУЧШИЯ МАШИНЫ ДЛЯ
ВЫДѢЛКИ
СЕЛЬТЕРСКИХЪ ВОДЪ И ЛИМО-
НАДОВЪ
ДОСТАВЛЯЕТЪ
фабрика машинъ
И П П О И К-Э
въ Варшавѣ, ул. Пеглячя, №5.
(М.) № 39504 10—1

Վաճառում է
Ե. ԹՈՓԶԵԱՆԻ
„ԻՍԼԱՄ“
Պատմական պատկերազարդ տետրիւն
ԳԻՆԵ 30 ԿՈՊ.
Գիմը՝ Թիֆլիս կեդր. գրադառն. կամ
(285) «Տարադի» խմբագրատուն: 3 1

Պրեմիերայից հաղորդում են, որ
չուտով հասարակագետութեան փոխ-
նախագահ կրեկուրի ժուրերի անդ:
Վաճառում են հեռագրում են, որ
այնպիսի ամբողջ ուրբաթ օրը ճակատա-
մարտ էր տեղի ունենում:
ԼՈՒԴԻՆ.—Լրագրների ասելով, Պրե-
տրիայում, ժուրերի թաղման ժամա
նակ, նախագահ Գրեյսերը յայտարարեց,
որ Տրանսվալի զօրքանակի գլխաւոր
նշանակուած է գնեցաւ Լիդիւր Բո-
թան:

Վաճառում է
Ե. ԹՈՓԶԵԱՆԻ
„ԻՍԼԱՄ“
Պատմական պատկերազարդ տետրիւն
ԳԻՆԵ 30 ԿՈՊ.
Գիմը՝ Թիֆլիս կեդր. գրադառն. կամ
(285) «Տարադի» խմբագրատուն: 3 1

Պրեմիերայից հաղորդում են, որ
չուտով հասարակագետութեան փոխ-
նախագահ կրեկուրի ժուրերի անդ:
Վաճառում են հեռագրում են, որ
այնպիսի ամբողջ ուրբաթ օրը ճակատա-
մարտ էր տեղի ունենում:
ԼՈՒԴԻՆ.—Լրագրների ասելով, Պրե-
տրիայում, ժուրերի թաղման ժամա
նակ, նախագահ Գրեյսերը յայտարարեց,
որ Տրանսվալի զօրքանակի գլխաւոր
նշանակուած է գնեցաւ Լիդիւր Բո-
թան:

Վաճառում է
Ե. ԹՈՓԶԵԱՆԻ
„ԻՍԼԱՄ“
Պատմական պատկերազարդ տետրիւն
ԳԻՆԵ 30 ԿՈՊ.
Գիմը՝